

భావం : సంపదులు వచ్చినప్పుడు అప్పుడే వికసించిన కలువ పూపులాగా సజ్జనులు హృదయం కోమలంగా వుండి బెదార్చాన్ని ప్రదర్శిస్తుంది. ఆపదులు వచ్చినప్పుడు పెద్ద కొండలోని బండరాయిలాగా కర్కశంగా వుండి కైర్యాన్ని ప్రదర్శిస్తుంది. చలి ఎక్కువైతే, మంచిగీరు మంచగడ్డగా మారుతుంది.

నీతి : సంపద కలిగినపుడు బెదార్చాన్ని, ఆపదులు కలిగినపుడు కైర్యాన్ని కలిగి ఉండాలి.

వ్యాఖ్యానం : ఇక్కడ కలిగిలేములలో సజ్జనుల ప్రవర్తనను గూర్చి చెప్పబడింది. సంపదులు కళ్ళినప్పుడు సజ్జనుల హృదయం అప్పుడే వికసించిన కలువపుప్పులాగా కోమలంగా వుండి, బెదార్చాన్ని ప్రదర్శిస్తుంది. ఆపదులు వచ్చినప్పుడు వారి హృదయం కొండలోని బండరాయిగా మారిపోయి కైర్యాన్ని ప్రదర్శిస్తుంది. ఆ గుణాలు మనకు ఆదర్శంగా వుండాలి.

Meaning: When a good man prospers, his heart is gentle and beautiful like a lily that has just bloomed. He is kind and generous. When misfortune overtakes him, his heart is like a huge rock on the mountain side, brave, hard and unyielding.

Unyielding=immovable

Moral: Generosity in prosperity and courage in adversity are the qualities of great men.

Adversity=misfortune

153. ఉరుబలాధ్వదైన యుద్యోగి పరుదైన
తగిన విత్తమున్న తరుణమందె
పరులకుపకరించి పాలింపగల్గును
విశ్వదాభిరామ విసురవేమ!

భావం : ఎంత బిలవంతుడైనా, పెద్ద ఉద్యోగంలో ఉన్నా, దగ్గర ధనమున్నవాడే యితరులకు సాయం చేయగలడు. వట్టి చేతుల్లో మూరలునేన్నే ఏం లాభం?

నీతి : ధనం కలిగినవారు ఎవరైనా ఎషైనా చేయగలరు.

Meaning: However mighty a man may be, however high a position he may hold, he can be successful only if he has money power to be able help others. What can empty hands measure?

Moral: There is nothing impossible for a man with enough money power.

154. చీమలు పెట్టిన పుట్టలు
పాములకిరైనయట్లు పామరుడు తగ్గే
హామంబు కూడ బెట్టిన
భూమీశులపాల జేరు భువిలో సుమతీ.

అవం : చీమలు త్రమపడి పుట్టలు పెద్దాయి. అందులోకి పాములు చేరి నిషిస్తుంటాయి. అలాగే, లోకజ్ఞానం లేనివాడు, ధనం కూడబడిందే, అది రాజుల పొల్లెతుంది.

నీతి : ధనం కేవలం కూడపెట్టడమే కాదు దాన్ని సద్గునియోగం చేయాలి.

Meaning: Ants build their ant hills with great effort. Snakes occupy them and make their homes. Similarly if a man without much wisdom were to hoard money, it is bound to find its way into the hands of the rulers.

Hoard = save, gather, store

Moral: It is not enough to hoard money. It is important to know how to put it to the best use.

155. ఓర్చు లేని భార్య యున్న ఘలంబేమి?
బుద్దిలేని బిడ్డ పుట్టి యేమి?
సద్గుణంబులేని చదువది యేలరా?
విశ్వదాఖిరామ విసురవేమ!

అవం : ఓర్చులేని భార్యతో సుఖం వుండదు. బుద్దిలేని సంతానం పుట్టి ప్రయోజనం లేదు. సద్గుణం లేని విడ్డ లోకానికి పుపయోగపడదు. అందుకే ప్రతివారికి బాల్యం నుండే, సత్ప్రవర్తన నేర్చాలి. అప్పుడే సమాజంలో సుఖశాంతులుంటాయి. మొత్తై వంగనిది మాన్య వంగుతుందా?

నీతి : చదువుకు సద్గుణాలు తోడు కావాలి.

Meaning: A man cannot be happy with a wife who has no patience. A bad son is of no use to him. Education without good character does no good to the world. It is very important that every child has to be trained in good conduct from a very tender age. Then there will be peace and happiness in the world. If a young sapling cannot be bent and trained, is it possible to bend a full grown tree?

Moral: Education needs to build good character. It helps to keep the world a happy place live in.

156. కానివాని చేత కాసు వీసములుంచి
 వెంట దిరుగువాడు వెర్రివాడు
 పిల్లి తిన్న కోడి పిలిచిన పలుకునా?
 విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

ఫాషం : యొగ్యదు కానివానికి, న్యాయం లేని వానికి ధనం యచ్చి, అది తిరిగి తీసుకోదానికి, అతని వెంట తిరిగేవాడు వెర్రివాడు. పిల్లి తిన్న కోడిని రఘ్యుని పిలిస్తే పస్తుండా? కాబట్టి, ఒకరి సదవదిని హర్షిగా తెలుసుకొన్న తర్వాతనే, అతనితో వ్యవహరాలు నడపాలి.

సీఱి : హర్షిగా తెలుసుకోకుండ, ఎవరితోను వ్యవహరాలు పెట్టుకోరాదు.

Meaning: Only a fool will chase a man who is untrustworthy and has no ethics, to recover the money he has entrusted to him. Can a chicken gobbled up by a cat be called back to life? Only after a person's character has been tested should one entrust any responsibility to him.

Gobbled = eat hastily without proper chewing

Moral: Never entrust any responsibility to someone till they have been tried and tested, and are proved trustworthy.

157. కానివాని తోడ కలసి మెలగువాడు
 కాని వాని గానె కానిబడును,
 తాటి క్రింద పాలు త్రాగిన చందహో
 విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

ఫాషం : యొగ్యతలేని వానితో కలిసి తిరిగేవాళ్లి, యొగ్యత లేనివాని లాగే లోకం పరిగణిస్తుంది. తాటిచెట్టు నుండి కల్లు గీచి తయారు చేస్తారు. ఆ చెట్టు క్రింద పాలు త్రాగినా కల్లు త్రాగినట్టుగానే చూసేవారు భావిస్తారు. అందుకే, యొప్పుడూ సజ్జన సాంగత్యమే చేయాలి.

సీఱి : అయోగ్యనితో కలిసి తిరిగేవాళ్లి, అయోగ్యనిగానే భావిస్తుంది లోకం.

Meaning: A person found is in the company of evil men, is bound to be judged as an evil man by others. Toddy is collected from Palmyra trees. If one were to drink milk standing under that tree, people are bound to believe it is not milk but it is toddy. Hence one should always be seen in good company.

Moral: If one were to choose bad company, the world will judge him as a bad man too.

158. కోతిబల్లి దెచ్చి కొత్త పుట్టము గల్లి
కొండముచ్చు లెల్ల గౌల్చినట్టు,
నీతిహసునొడ్డ నిర్వాగ్యులందురు
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

అచం : కోతికి మంచి వేషం వేసి, కొండముచ్చులు కొలిచినట్టుగా నీతిలేని వాని వద్ద నిర్వాగ్యులు చేరుతంటాడు.

నీతి : నీతిమంతులను అప్రయాసై ఘలితం ఉంటుంది.

Meaning: A monkey may be dressed up as a leader and baboons may worship it. Those who gather around persons without good character would appear the same as the baboons. The whole show would seem absurd and purposeless.

Moral : The company of noble people is rewarding.

159. గొర్రెలు పదివేలు కూడియుండిన చోట
తల్లినెరిగి వచ్చుదాని కొదమ,
పరమయోగి నెరిగి థక్కుండు వచ్చురా
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

అచం : పదివేల గొర్రెలున్నా మందలో గొర్రెపిల్ల దాని తల్లిని గుర్తించి వస్తుంది. అదే విధంగా థక్కుడు పరమయోగిని గుర్తిస్తాడు. ఇది సహజ ప్రేమశక్తిని, బుద్ధి కౌశలాన్ని తెలియజేస్తుంది.

నీతి : బుద్ధిమంతుడు తన అత్మియులెవరో సులభంగా గుర్తిస్తాడు.

Meaning: A lamb recognizes its mother in a flock of ten thousand sheep. A devotee will be able to recognize his teacher and guide in the same way. His natural power of love and sharp intelligence will help him to find the great wise teacher to guide him.

Moral: A good pious man will be able to recognize his venerable master without any difficulty.

Venerable = to be respected

160. చిక్కియున్న వేళ సింహంబునైనను

బక్క కుక్కయైన బాధపెట్టు,
బలిమిలేని వేళ పంతముల్ చెల్లపు
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : చిక్కిపోయి బలహీనంగా వున్న సింహస్నీ, బక్క కుక్క కూడా బాధపెట్టగలదు. కాబట్టి బలం లేనప్పుడు, పంతాలకు పోకూడదు. ఎదుటివారి బలాబలాల్ని అంచనా వేసుకొని మనిషి ముందుకు సాగాలి.

సీఱి : బలం లేనప్పుడు పంతాలకు పోకూడదు.

Meaning: When a lion is weak and helpless, even a lean sick dog may trouble it. Thus, when one is weak and has no power, there should be no attempt to oppose anyone. Always weigh with wisdom, the power and strength of the opponent before taking the next step.

Moral: Without enough power there is no use opposing anyone.

161. తనుపులస్థిరమని ధనములస్థిరమని

తెలుపగలడు తాను తెలియలేదు,
చెప్పువచ్చు పనులు చేయుట కష్టమో!
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : శరీరం క్రణభంగురమని, సంపదులు ఒక చోట స్థిరంగా వుండవని యితరులకు బోధించడం సులభం. కానీ తాను తెలిసికోవడం చాలా కష్టం. అందుకే చెప్పుడం సులభం చేయడం కష్టం అన్నారు పెద్దలు. ఏది ఆచరణ సాధ్యమో, అదే మనం ఇతరులకు బోధించాలి.

సీఱి : ఏది మనం ఆచరించలేమో, అది యితరులకు బోధించతగదు.

Meaning: It is easy to tell others that a body's existence is temporary in nature and wealth never stays too long at the same place. It is very difficult for the very same person who preaches, to understand the meaning of what he preaches to others. That is why wise men have always said that it is easy to preach but difficult to practise. Thus people should preach what can be practised by themselves and not ask others to practise what they themselves do not follow.

Moral: No one should preach to others what they themselves do not practise.

162. తామసించి చేయ దగదెల్లి కార్యంబు
వేగిరింపనదియు విషమగును,
పచ్చికాయ దెబ్బి పడవేయ ఘలమానె
విశ్వదాభిరామ విసురవేమ!

భావం : కోపంలో వేగిరంగా ఏ పని చేయకూడదు. అది విషమ పరిస్థితుల్లు సృష్టిస్తుంది. ఘలితం వుండదు.
పచ్చికాయను కోసి క్రింద పడవేస్తే పందు అవుతుందా?

సీతి : తొందరపడి యే కార్యం చేయాడు.

Meaning: Never try to carry out any work in haste and anger. It can have very dangerous consequences and will not have good results. Will a raw fruit ever ripen if it has dropped on to the ground before it is ripe?

Moral: Never try to take on any work in haste without prior thought.

164. కనపు తిసును గాదె పసరంబు లెప్పుడు
చెప్పినట్లు విసుచుజేయు బనులు,
వానిసాటియైన మానవుడొప్పుడా?
విశ్వదాభిరామ విసురవేమ!

భావం : గడ్డి తినే పశువులకు, శిక్కళ యిన్నే అవి మనం చెప్పిన పనులు చేస్తాయి. అన్నం తినే మనిషి అలా ప్రవర్తించడం లేదే! పశువులు స్వయంగా ఆలోచించలేవు. అందువల్ల మనకు విధేయంగా వుంటాయి. స్వయంగా ఆలోచించే శక్తి గల మనిషి, ఎప్పుడు ఎలా ప్రవర్తిస్తాడో హాహించడం కష్టం.

సీతి : గడ్డిదినే గొడ్డు మాట వింటుంది కానీ, అన్నం తినే మనిషి వినడం లేదు.

Meaning: Animals that eat grass can be trained to obey man and he can get his work done. A man who eats good food does not do the same. Animals cannot think for themselves. Hence they obey man. Man, who can reason for himself and think, behaves as he chooses, and no one can predict his actions. Thus an animal which eats only grass can be disciplined to obey, while man who eats far better food, does not know how to impose a sense of discipline on himself.

Predict=foretell

Moral: An animal that feeds on grass obeys orders, while man who eats for better food does not.

166. తన్న జాచి యొరులు తగమెచ్చవలెనని
సామ్య లరవు డెబీ నెమ్మి మీర,
యొరుల కొరకు తానే యుణ్ణును, మూర్ఖుడు
విశ్వదాభిరామ విసురవేమ!

ఫావం : ఇతరులు తనను మెచ్చుకోవాలని, సామ్యులు ఎరవు తెచ్చుకొని అలంకరించుకొంటాడు మూర్ఖుడు. తననెవ్వరు పట్టించుకోలేదని తెలిసి, తనకు తానే మురిసిపోతాడు. ఇది ఆత్మసూస్యతాభావం. దీనిని దగ్గరకు రాసియకూడదు. రానిస్తే వ్యక్తిత్వ వికాసానికి అడ్డు తగుల్చుంది.

సీతి : అరువు సామ్య బరువు చేటు.

Meaning: A person who borrows ornaments, wears them, and hopes to win the admiration of others, is very stupid. When no one notices him, he admires himself. This is because of a complex that he has, of being inferior to others. One should never be encouraged to behave like this.

Moral: Borrowed things are harmful heavy weights, which can bring great trouble.

167. తల్లియున్నయపుడె తనకు గారాబము
అమె పోవ, తన్న సరయ రెవరు,
మంచికాలమపుడె మర్యాద నాక్కింపు
విశ్వదాభిరామ విసురవేమ!

ఫావం : ఇది తల్లి ప్రాధాన్యాన్ని చూపే పద్యం. తల్లి బ్రతికి పున్నప్పుడు బిడ్డనెంతో గారాబంగా చూస్తుంది. అమె పోయిన తర్వాత బిడ్డను పట్టించుకొనేవారు ఎవరూ ఉండరు. కాబట్టి తల్లి విలయను అందరూ గ్రహించాలి.

సీతి : పిల్లలకు తల్లిని మించి ఆదరించేవారు వేరెవ్వరూ ఉండరు.

Meaning:- This is a verse that describes the worth of a mother. A mother loves, pampers and takes the utmost care of a child. No one else cares so much after a mother is gone. Hence everyone should know the value of mother.

Moral : No one cares and loves a person more than his mother.

168. వెలయగ సత్యమేధం

బలు వేయును నొక్క సత్యమును నిరుగడలం
దుననిది తూపగ సత్యము
వలనన ములుసూపు గౌరవంబున పేరిన్

భావం : ఒక త్రాసులో వేయి అత్యమేధ యజ్ఞాల ఫలితాన్ని ఒక వైపు ఇంకొక వైపు ఒక్క సత్యవాక్యాను ఉంచితే ముల్లు బరువుతో సత్యం వైపు మొగ్గ చూపుతుంది.

వ్యాఖ్యానం : అత్యమేధ యాగం చేయటం ఘనకార్యంగా, సామాన్యాలు చేయలేని ఘనిగా అత్యంత పుణ్యాదంగా భావిస్తారు. కానీ సత్యం పలకడమే అంతకంటే గొప్ప విషయం. దీనితో లభించే మంచి ఫలితం మరి దేనితోను పొందలేము. ఇది శకుంతల దువ్యంతునితో చెప్పిన మాట.

వెలయగ : ప్రకటించగ

సీతి : సత్యవాక్యానికి ఉన్న శక్తి ఏ పుణ్యకార్యానికి ఉండదు.

Meaning: If the benefits of a hundred ‘Aswamedha yagyas’ were to be weighed against a statement of truth, the balance would undoubtedly swing in favour of truth!

Moral: Truth has greater power than all prayers and rituals.

169. నీళ్ళ మునుగనేల? నిధుల బెట్టగనేల?

మొనసి వేల్యులకును మొక్కనేల?
కల్పపమ్మలెన్నీ కడుపులోనుండగా
విశ్వదాభీరామ వినురవేమ!

భావం : కడుపులో కల్పపం పెట్టుకొని వున్న మనుపులు, పుణ్యతీర్థాలలో మునిగినంత మాత్రాన, ముదుపులు చెల్లించినంత మాత్రాన, దేవతలకు మొక్కినంత మాత్రాన పవిత్రులోతారా? ఏ పనినైనా నిష్పత్తిష హృదయంతో చేయాలి. అప్పుడే ఫలితం లభిస్తుంది.

సీతి : కడుపులో కల్పపం కడిగితే ఓదు.

Meaning: What is the use of having ritual baths in holy rivers, or making offerings to the gods or praying to them when one's heart is impure? Anything that is done with a pure heart alone will bring in rewards.

Moral: The impurity in one's heart cannot be washed away easily.

170. రాతి బొమ్మలకేల రంగైన వలువలు?

గుళ్ళ గోపురములు కుంభములును,
కూడు గుడ్డ తాను కోరునా దేవుడు?
విశ్వదాభిరామ విసురవేమ!

భావం : తమ కోర్కెలు తీర్చుమని ప్రార్థిస్తూ, రాతి బొమ్మను దేవునిగా భావించి, రంగు రంగుల వస్త్రాలతో అలంకరిస్తారు, కుంభం పేరుతో అన్నాన్ని అర్పిస్తారు. గుళ్ళ, గోపురాలు కల్పిస్తారు. తనకు కూడు, గుడ్డ కావాలని దేవుడు కోరినాదా? అడక్కుండానే అందరి అవసరాలు తీర్చేవాడు దేవుడు. ఏ ప్రతిఫలం ఆశించని దేవుడు ముదుపులిస్తే, కోర్కెలను తీరుస్తూడా?

నీతి : దేవుడు లంచగాండి అని భావించడం అవివేకం.

Meaning: Why are stone idols of gods dressed up in colourful, splendid clothes? Why are temples and towers built? Why are delicious offerings of food made to them? Has the Lord ever asked for any of these?

Moral: It is foolish to believe that the Lord can be appeased with bribes and offerings.

171. ఉప్పులేని కూర యొప్పుడు రుచులకు
పప్పులేని తిండి ఘలము లేదు
అప్పులేనివాడే యథిక సంపన్ముదు
విశ్వదాభిరామ విసురవేమ!

భావం : ఉప్పులేని కూర చప్పగా పుండి జిహ్వకు రుచించడు. పప్పులేనట్టి అన్నం తిన్నా ఘలితం ఉండడు. అప్పులేనట్టివాడే, నిజంగా సంపదగలవాడు. ఎందుకంబే ఇతరులపై ఆధారపడకుండ హోయగా జీవితం జరుపుకోగలవాడు. కాబట్టి అప్పులేని వాడే గొప్పవాడు.

నీతి : అప్పు చేసి పప్పు కూడా తినకూడదు.

Meaning: Food without salt is tasteless. Food without cereal is not satisfying. The truly rich man is the man who does not owe anybody anything. He is a man who can survive in life without depending on anyone.

owe = బాకీ పడియండు

Moral: No one should ever try to live on borrowed money.

172. అనుపుగాని చోట నథికుల మనరాదు
 కొంచెముండుబిల్ల కొదువకాదు
 కొండ యద్దుమందు గొంచెమై యుండడా?
 విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : పరిస్థితులు అనుకూలించప్పుడు, అధికులమని చెప్పుకోరాదు. అటీగిప్పండడనే మంచిది. అద్దంలో కొండ చిన్నదిగ కన్నిస్తుంది. అంతమాశ్రాన కొండ గొప్పతనం తగ్గిపోదు. దీనిని పాచించేవారు తుది విజయం పొందుతారు.

సీఱి : తగ్గితేనే నెగ్గుతారు. గొప్పలకు పోయి భంగపడకూడదు.

Meaning: When circumstances are not favorable, one should lie low and not project himself. A mountain looks small in a mirror. In no way does it mean that the mountain has lost its might.

Moral: Victory is certain if one keeps a low profile at times. Rushing in haste to project oneself could prove to be harmful.

173. మైల కోక తోడ మాసిన తల తోడ
 యొడలి మురికి తోడ నుండెనేని,
 అధిక కులజునైన అట్టీట్లు పిలువరు,
 విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : ఈ పద్యం పరిపుత్రతను గూర్చి తెలియచేస్తుంది. ఎంత పెద్ద వంశంలో జన్మించినవాడైనా, మాసిన ప్రస్తుతిలో, చింపిరి జాట్లలో, మురికి చేరిన శరీరంతో పుంటే అతట్టి ఎవ్వరు చూడరు పల్గురించరు. కాబట్టి పరిపుత్రత, మంచి వస్తుధారణ ప్రతిపారికి అవసరం.

సీఱి : ఉచిత వస్తుధారణ, పరిపుత్రత మనిషికి గౌరవాన్ని కలిగిస్తాయి.

Meaning: This stanza stresses the importance of cleanliness. However high-born a person may be, if he is dressed in soiled clothes, his hair is unkempt and his body unwashed no one would pay any attention to him. Hence, personal cleanliness and decent clothes are important for everyone to make a good impression.

unkempt = untidy, తైల సంస్కరం లేని

Moral: A well-dressed person, who looks neat and clean, is bound to command respect.

174. ఇహము విదువ ఘలము లింపుగ గలవని
మహిని బల్య వారి మాటకల్ల,
ఇహములోనే పరము నెరుగుట కానరా?
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : ఇహలోకాన్ని విడిచి, పరలోకానికి పోయినప్పుడే, నీకు సుఖాలు లభిస్తాయనే వారి మాటలు అభిద్ధాలు. ఇహలోకంలోనే పరలోక సుఖాల్ని అనుభవించడం నీవు నేర్చుకోవాలి.

నీతి : ఇన్న పరాలు రెండు మానవుని జీవితనదికి రెండు గట్టు.

Meaning: People who convince others that happiness can be found not on this earth but only in heaven, are not speaking the truth. One has to learn to find the joy of heaven on earth itself.

Moral: Earth and heaven are like the banks of a river on either side.

175. వంపుకర్గాచి వంపు తీర్చుగవచ్చు
కొండలన్ని పిండి గొట్టువచ్చు
కలిన చిత్తు మనసు కరిగింపగారాదు
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : వంకరగా వున్న కర్కను పొయ్యాలో పెట్టి వేడిచేసి గాని, వేరే విధంగా గాని చక్కగా వుండేటట్లు చేయవచ్చు. కొండలను గూడ పిండిగా గొట్టువచ్చు. కాని కలినాత్మని మనస్సుని కరిగించడం సాధ్యం కాదు.

నీతి : కలినాత్మని మనస్సును కరిగించడం కష్టం.

Meaning: A crooked stick can be bent and shaped over a fire. It can be fashioned into the required shape. It may be possible perhaps to pound mountains flat, but it is impossible to melt the heart of a cruel man.

Moral: It is not easy to soften the heart of a cruel man.

176. అలివంక వార లాత్ముబంధువులైరి
తల్లివంక వారు తగినపాటి
తండ్రివంక వారు దాయాది తగపులో
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : మర్యాదలో వచ్చిన భార్యలైపు వారు ఆత్మణంధువులైపోతారు. తనను కని ప్రేమతో పెంచిన తల్లివైపు వారి బంధుత్వం అంతంత హృతమే. తనను దేలు పట్టుకొని నడిపించి, ప్రయోజకుళ్ళి చేసిన తండ్రి వైపు వారు దాయాదులు శత్రువులోతారు. దీని కంత కారణం ముఖ్యంగా ఆస్తి పంపకాలలో వచ్చే వివాదాలే. అట్టే వివాదాలు రాకుండా జాగ్రత్తపడాలి. ముందుగా వచ్చిన చెవులకంటే వెనుకవచ్చిన కొమ్ములు వాడి. ఇదీ లోకరితి.

సీతి : బంధుత్వం నున్నితమైంది. ఎవరికి ఎంత ప్రాధాన్యమివ్వాలో గ్రహించడం మంచిది.

Meaning: The relatives from the wife's side, who come later into one's life, become very close. The relatives from the mother's side hardly matter, though a mother is the closest and has brings one up from childhood. The relatives on the fathers' side become very hostile, though the father lovingly guides one in life. The reason often lies in property disputes. One has to be careful to avoid such situations. The principle on which the world moves is like that of horns that come much later in life are sharper, than the ear that one is born with.

Moral: Relationships are delicate and fragile. One should deal with them tactfully.

Fragile=easily breakable

Tact=careful thought

177. అక్కరకు రాని చుట్టుము
 మైక్కిన పరమీని వేల్పు మోహరమున, దా
 నెక్కిన బారని గుర్తము
 గ్రెక్కున విడువంగవలయు గదరా సుమతీ.

భావం : అవసరమైనప్పుడు అండగా నిలవని చుట్టున్ని, ఎంత లైక్కినా వరం ప్రసాదించని దైవాన్ని, యుద్ధ సమయంలో తానెక్కితే పరుగు తీయని గుర్తాన్ని వదిలినేయడం మంచిది. అనుభవంతో పెద్దలు చేపే మాటలుది. దీనిని అందరు అనుసరించాలి.

సీతి : అవసరానికి పనికిరానిదాన్ని వెంటనే విడిచిపెట్టాలి.

Meaning: The kin who do not stand by one, in times of trouble, the God who does not grant the wishes to whom one prays earnestly, and a horse that does not run fast enough on the battle field are better discarded. Wise elders have often given this advice and it is worth following.

Kin=relation

Earnest=sincere

Discard=leave

Moral: Anything that is not useful when needed should be discarded.

178. అప్పగొని చేయు విభవము
ముప్పున బ్రాయంపుటాలు, మూర్ఖుని తపమున్
తప్పరయని సృపురాజ్యము
దెప్పరమై మీద గీడు దెచ్చుర సుమతీ.

భావం : అప్పు చేసి పప్పుకూడు తినడం, ముసలితనంలో కుర్ర పెంధ్లమును కలిగి వుండడం, మూర్ఖుడు చేసే కార్యసాధనసు నమ్మడం, న్యాయాన్యాయ విచక్షణ లేని రాజు యొక్క రాజ్యంలో నివసించడం ఎప్పటికేనా ప్రమాదం కల్గిస్తాయి. అందుచేత, వాటికి దూరంగా వుండడం త్రేయున్నరం.

వ్యాఖ్యానం : కొన్ని ప్రాంతాల్లో కొన్ని జాతుల్లో, కొన్ని మతాలవాళ్లలో డబ్బు తీసుకొని ముసలివాళ్కి ఆడపిలల్ని పెళ్ళి చేస్తుంటారు. కన్యాపుల్లుం నాటకం ఆ సమస్యనే ప్రదర్శించింది. ముసలి వానికి చిన్నపీల్లనిచ్చి పెళ్ళిచేయటం వల్ల సమాజంలో ఎన్నో అనర్థాలు జరుగుతాయి. ఈ విషయాన్ని తెలియచేసేదే ఈ పద్యం.

సీఱి : ముసలివాడికి కుర్ర పెంధ్లం, కోతికి కొబ్బరికాయ లాందేది.

Meaning: Living off borrowed money, having a young wife in old age, depending on the efficiency of a fool, and living in a country where the king does not differentiate between the just and the unjust, are dangerous, and one should keep a distance from these situations as they can cause trouble later.

Moral: A person should be wise enough to judge a situation and act accordingly.

179. కమలములు నీటబాసిన
కమలాప్తునిరశ్మి సోకి కమలినథంగిన్
తమ తమ నెలవులు తప్పిన,
తమ మిత్రులె శత్రులగుట తథ్యము సుమతీ.

భావం : పద్మాలు నీళల్లో వున్నప్పుడు సూర్యకాంతి సోకితే వికసిస్తాయి. అవే పద్మాలు నీటిలో లేనప్పుడు, సూర్యరశ్మి సోకితే మాడిపోతాయి. ఎవరైనా తమతమ స్థానాల్ని పదలిపెట్టి, బైటికి వస్తే వారి మిత్రులే శత్రువులుగా మారిపోతారు. కాబట్టి ఎవరి స్థానంలో వారు భద్రంగా వుండాలి.

సీఱి : చెట్లుతో పున్నపూడే పువ్వు వికసిస్తుంది. వేరుచేస్తే ఎందిపోతుంది.

Meaning: Water lilies bloom in water only when sunlight is on them. The same flowers wilt and die when they are taken out of water and the hot sun shines on them. To anyone who moves away from their natural place in life, they find even friends turn into enemies. All should wisely remain in the place life has allotted to them.

Moral: A flower blooms only when it is on the tree. If the flower is plucked away from the tree, it fades and dies.

180. తనయూరి తపసితపమును

తన పుత్రుని విద్య పెంపు, తనసతిరూపున్
తన పెరటిచెట్లు మందును
మనసున వర్ణింపరట్టే మనుజులు సుమతీ.

భావం : తన గ్రామం వారి కార్యాధకర్మన్ని, తన కుమారుని విద్య సంపదము, తన భార్య రూపలావణ్ణాలను, తన పెరటి తోటలోని చెట్లు యొక్క మందు వియవసు, ఎవరును, వర్ణించడానికి యిష్టపడు. ఎందుకంటే అది అత్యస్తుతి క్రిందికి పసుంది. అత్యస్తుతి సజ్జనుని లక్ష్మణం కాదు.

సీఱి : ఎవరి దబ్బా వాళ్ళు కొట్టుకోకూడదు.

Meaning: A person usually hesitates to talk about the achievements of a man of his town, the excellence of his son's education, the beauty of his wife and the benefits of the plants in his garden. It is because it would sound like boasting. Boasting is certainly not the quality of a modest, cultured man.

181. తన కలిమి, యింద్ర భోగము

తన లేమియె సర్వలోకదారిధ్యంబున్
తన చాపు జగత్త్ర్విశయము
తన వలచినయదియె రంభ, తథ్యము సుమతీ.

భావం : అహంకారంతో కండ్లు మూసుకపోయినవాడు, ఊహాలోకంలో విహరిస్తూ తన యింట్లో సంపద యింద్రభోగమునుకొంటాడు. తన యింటి దారిధ్యమే లోకానికంతా దారిధ్యమునుకొంచాడు. తాను చనిపోతే జగత్తు కంతా ప్రతిశయం అనుకొంటాడు. తాను ప్రేమించిన స్త్రీయే దేవకంతయైన రంభ అనుకొంటాడు. అహంకారం దిగినప్పాడు ఇవన్నీ తారుమారోతాయి. కాబట్టి మనిషికి అహంకారం ఉండరాడు.

నీతి : ఈ ప్రపంచంలోని సంపదాన్ని తన కోసమే సృష్టింపబడ్డాయనుకొంటాడు అహంకారి.

Meaning: A vain, arrogant man truly imagines that his home is a divine palace, his poverty is the misery of the whole world, and his death would herald the end of the world. He believes that the woman he loves is as beautiful as the divine nymphs in heaven. When his vanity and arrogance come down everything changes. It is never wise to be proud and arrogant and live in a world of illusion.

nymphs = అప్పరస

Moral: An arrogant man is under the illusion that all the good things in life have been created for him alone.

Illusion = deceptive appearance

182. విదిలింపనురుకు, సింగపు
గొదమయ్య, ముదమలిన గండకుంజరములపై
నిది బలశాలికి సైజము
గడ, తేజోనిధికి వయసు కారణమగునే?

- భర్తృహరి

భావం : ఒక సింహం పిల్ల, మదించిన యేసుగును చూస్తే, దాని మీదికి వురికి చంపడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. అది బలశాలికి సహజమైన లక్ష్మణం. వయస్సుతో సంబంధం లేనిది శౌర్యం.

నీతి : వయస్సుకు శౌర్యానికి సంబంధం లేదు.

Meaning: A lion cub will not hesitate to attack an elephant, without any fear. This is a natural instinctive action of a brave mighty creature. Heroic, valiant acts have nothing to do with age.

Moral: Courage and age have nothing to do with one another.

183. క్షుమకవచంబు, క్రోధ మదిశత్రువు, జ్ఞాతి హుతాశనుండు, మి
త్రము దగుమందు, దుర్కుసులు దారుణ పన్నగముల్, సువిష్య వి
త్త, ముచితలజ్జ భూపణ, ముదాత్త కవిత్వము రాజ్య మీ, క్షుమా
ప్రముఖ పదార్థముల్ గలుగు పట్టున తత్త్వవచాదు లేటికిన్.

- భర్తృహరి

భావం : ఓర్పు కవచం లాందీది, కోపం శత్రువు, దాయాది నిష్పాలాందీవాడు. మిత్రుడు మంచి ఔషధం. దుర్జనులు సర్పము లాందీవారు. మంచి విద్య, చేతిలో వన్న ధనం వంటిది. వినయం భూషణం. సుకవిత్వం రాజుం ఇన్ని సంపదాలు కలవానికి వేరే రక్షణ కవచం అక్కరలేదు.

సీతి : సజ్జనునికి, అతని సద్గుణాలే రక్షణ కల్పిస్తాయి. వేరే రక్షణ అవసరం లేదు.

Meaning: Patience is like an armour that protects. Anger is an enemy that destroys. A rival to inheritance is like a spark of fire. A friend is like a balm. Evil men are like snakes. Good education is a treasure in hand. Modesty is an ornament. Good poetry is like a kingdom. One who possesses these does not need any other protective shields.

Moral: Virtues give a good man full protection. He does not need any other armour.

**184. రాకొమరుల్ రసజ్జుని దిరంబుగ మన్మన నుంచినట్లు భూ
లోకమునందు మూఢు, దమ లోపల నుంపరు నిక్కమే కదా!
చేకొని ముద్దుగా జదువు చిల్డను బెంతురు గాక పెంతురే
కాకము నెవ్వరైన, శుభకారణ, సన్ముని సేవ్య భాస్కరా!**

భావం : రాజసభలో రాజకుమారులు రసజ్జులైన వారినే గౌరవిస్తారు కాని మూఢులను దగ్గరకు రాశేయరు. ఎవ్వరైనా ముద్దు మాటలు పలికే రామచిలుకను పంజరంలో వుంచి పెంచుకొంటారు కాని, కాకిని పెంచరు కదా!

సీతి : కనకాన్ని యింట్లో వుంచుకొంటారు గాని కనువును వుంచుకోరు.

Meaning: In a royal court, kings patronize, only scholars and people with merit. They do not allow ignorant foolish people to come close to be favoured. One may wish to keep a parrot in a cage to enjoy its delightful chatter. No one would wish to have a crow for a pet.

Moral: One would like to keep gold at home but not rubbish.

**185. దానము భోగము నాశము
పూనికతో మూడుగతులు భువి ధనమునకున్,
దానము భోగము నెరుగని
దీనుని ధనమునకు గతి తృతీయమే తలపన్.**

- భరతపురి

భావం : ధనానికి దానం చేయడమో, అనుభవించడమో లేదా పోగొట్టుకోవడమో అనే మూడు అవస్థలు ఉంటాయి. దానం చేయక, అనుభవించక వుండేవాడు ధనాన్ని పోగొట్టుకొంటాడు.

సీతి : ధనాన్ని అనుభవించాలి; దానం చేయాలి.

Meaning: The three ways money can be used are to give it away in charity, enjoy it or lose it. One who does not give it away in charity or enjoy it is bound to lose it.

Moral: Money is meant to be either enjoyed or given away in charity.

186. చెలిమియు పగయును, తెలివియు
కలకయు, ధర్మంబు పాపగతియును, పెంపుం
తులువతనంబును వచ్చును
పలుకుబడిన కాన, పొసగ పలుకగ పలయున్.

- ఆంధ్ర మహాభారతం

భావం : స్నేహం గాని, విరోధం గాని, సామరస్యం గాని, వివాదం గాని, ధర్మం గాని, పాపం గాని, సత్కష్మిని గాని, దుష్ప్రపర్చని గాని, మాట్లాడే తీర్చును ఐట్లీ ఏర్పడుతాయి. అందువల్ల చక్కగా మాట్లాడడం అందరు అలవరచుకోవాలి.

సీతి : నోరు మంచిదైత్యే ఉరు మంచిదైత్యుతుంది.

Meaning: The manner of speech can determine the way to promote a good bond of friendship or cause enmity, promote amicable co-operation or raise a dispute, can give a fair solution, wound feelings, or show good conduct or bad behavior. All will have to adopt a pleasing way of speaking to keep everyone happy.

Moral: If one has pleasant speech, all the people in the world are good to him as he is liked by all

14. వేదాంత పద్ధతి

191. ఏమి కొనుచు వచ్చు, నేమి తాగొనిపోవు
బట్టువేళ సరుడు గిట్టువేళ
ధనము లెచటికేగు తానేగు నెచటికి?
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : మనిషి జన్మించినపుడు ఏమి తీసుకొనిరాడు. చనిపోయేటప్పుడు కూడ ఏమి తీసుకొని పోలేదు. ధనం ఎక్కుడికి పోతుందో మనిషి యొక్కడికి పోతాడో తెలియదు.

సీతి : పుట్టినప్పుడు తెచ్చేది లేదు. చనిపోయేటప్పుడు తీసుకపోయేది లేదు.

వ్యాఖ్యానం : మనిషి జీవితకాలంలో తాను సంపాదించిన సంపదలపై వ్యామోహం పెంచుకొంటాడు. తనకు అవసాన కాలం సమీపించినప్పుడు, ఆ సంపదలను వదలిపెట్టి పోవలసివస్తుండని దిగులు వడతాడు. దీనినే భవబంధం అంటారు. మనిషి, తాను జన్మించి, భూమి మీదికి వచ్చినప్పుడు ఏమీ తీసుకొని రాలేదు., తాను మరణించి, భూమిని వదలిపోయేటప్పుడు ఏమీ తీసుకొని పోలేదు. మరణం తర్వాత తాను ఏమోతాడో తన సంపద యేమోతుందో అతనికి తెలియదు. ఈ సత్యాన్ని తెలిసికొన్న మనిషి, భవబంధం నుండి మోక్షం పొంది ఆనందంగా వుంటాడు.

Meaning: A man brings nothing with him when he is born. He takes nothing with him when he dies. No one knows where he goes from here or where his wealth finally goes.

Moral: None brings anything when born nor takes anything while dying.

192. కనగ, సామ్య లెన్నో కనకంబ దొక్కుబి
పసుల వన్నె లెన్నో పాలొకచీయో
పుష్పజాతులెన్నో పూజ యొక్కతెసుమీ
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

భావం : బంగారం ఒకటే. కాని దానితో ఎన్నో సామ్యల్ని తయారు చేయవచ్చు. పపువులు ఎన్నో రంగుల్లో వుంటాయి. కాని అవి యచ్చే పాల రంగు మాత్రం ఒక్కటే. అలాగే పుష్పజాతులెన్నో వున్నాయి. కాని ఆ పూలతో మనం దైవానికి చేసే పూజ ఒక్కటే. దీనిని బట్టి భిన్నత్వంలో వున్న ఏకత్వాన్ని మనం గ్రహించాలి.

నీతి : భిన్నత్వంలో, ఏకత్వం వున్నది తెలుసుకో.

అర్థాలు : కనగ = చూడగ; పసులు = పకువులు

Meaning: Gold remains the same, whatever jewellery is made from it. Cows may be of many colours, black, white, brown or mixed, but the colour of milk is the same. Similarly a variety of flowers are gathered for worship, but no matter whatever flowers are used, worship remains the same. This unity in diversity should be clearly understood.

Unity = of one

Diversity = of many, varied

Moral: There is unity in diversity.

**193. చిత్తశుద్ధి గలిగి చేసిన పుణ్యంబు
కొంచెమైన నదియు గౌదువ కాదు
విత్తనంబు మర్లి వృక్షంబునకు నెంత?
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!**

ఫావం : చిత్తశుద్ధిలో మనం చేసిన పుణ్యకార్యం ఎంత చిన్నదైనా, అది పెద్దదానితో సమానం. మర్లి విత్తనం చాలా చిన్నది. కానీ దానిలో మహా వృక్షం ఇమిడి పుండి కదా!

నీతి : చిత్తశుద్ధిలో చేసే కార్యం, ఎంత చిన్నదైనా పెద్ద ఫలితాన్నిపుంది.

వ్యాఖ్యానం : ఏ కార్యాన్ని చేసినా, దానిని చిత్తశుద్ధిలో చేయాలి. చిత్తశుద్ధిలో చేసిన ఎంత చిన్న పనియైనా పెద్ద ఫలితాన్ని యిస్తుంది. ఉదాహరణకు, మర్లి విత్తనం చాలా చిన్నదిగా పుంటుంది. కానీ అందులో మహా వృక్షం ఇమిడి పుంది.

Meaning: Even a small action done with a pure heart, is equal to a very important action. The seed of the banyan may be very small, but in it is dormant, a huge banyan tree of the future.

Moral: However minor an action, if done with a pure and a sincere heart, will give huge rewards.

194. భూమి నాది యనిన భూమి ఘక్కున నవ్వ
 దానహీను జాచి ధనము నవ్వు,
 కదన థీతు జాచి కాలుడు నవ్వును,
 విశ్వదాభిరామ విసురవేమ!

ఖాపం : మనిషి చచ్చిపోతే భూమిలో హృద్భూ పెడతారు. అందువల్ల మనిషి, భూమికి సొంతమైపోతాడు. అటువంటప్పుడు, మనిషి భూమి నాదని అంటే భూమి నవ్వకుండా వుంటుందా? ధనం చాల చంచలమైనది. అది యా దినం సీ దగ్గర వుంటుంది. రేపటికి, యింకొకరి దగ్గరకు చేరుతుంది. అటువంటప్పుడు ధనం నాదని మనిషి చెప్పడం సగుణాటు అవుతుంది. యుద్ధంలో శితువులు చంపుతారని భయపడి పారిపోయిన ఒక సైనికుడు ఏదో ఒక రోజు మరణిస్తాడు. మరణాన్ని తప్పించుకోవాలని ప్రయత్నించిన అతన్ని చూచి యముడు నవ్వతాడు. దీనిని బట్టి, ఈ ప్రపంచంలో ఏ వస్తువు కూడ తన సొంతం కాదని తెలుసుకోవాలి.

నీతి : ఈ ప్రపంచంలో ఏదో సీది కాదు. నీవు వచ్చిపోయే యాత్రికుడవు మాత్రమే.

అర్థాలు : కదనథీతుడు = యుద్ధంలో భయపడ్డవాడు; కాలుడు = యముడు

Meaning: When a man dies he is buried in the earth. He becomes one with it. When man says “This land is mine” will the earth not be amused at his foolishness? Wealth never stays steady at a single place for too long. Today it is with one man and tomorrow with another. Thus when a man says “This wealth is mine” it is very amusing as he has to leave it one day, ironically, too. A soldier afraid to die in battle deserts the army in the midst of fighting and perhaps dies later. The Lord of Death is certainly amused at a man trying to flee from certain death. This shows there is nothing in this world that really belongs to man.

Desert (verb) = బాధ్యత నుండి పారిపోవుట; Desert (noun) = ఎడారి

Moral: Nothing belongs to a man on this earth. He is only a traveller, who comes stays for a while, and leaves after a short sojourn.

Sojourn = temporary stay at a place

195. కలిసి ఆర్థించుకొండము జ్ఞానశక్తి
 కలిసి జీవింత, మెవరిపై కక్కలేక,
 కలిసి సాధించుడము, వీర కార్యములను
 కలిసి, రక్షించుకొండమక్రమము నుండి.

- రంశావాస్య ఉపనిషత్తు

భావం : మనమందరం కలిసి ఇంచుకొండాం. ఎవరి మీద ద్వేషం లేకుండ కలిసి జీవిధ్యాం. ఒకమత్యంలో మహార్యాలను సాధిధ్యాం. అత్రమాలనుండి మనల్ని మనం రక్షించుకొండాం. ఇది ఈశావాస్య అవనిషత్తు ప్రఖోధం.

నీతి : అందరూ కలిసి జీవిధ్యాం. మనల్ని మనం రక్షించుకొండాం.

Meaning: All men should work and earn together. All should live in harmony with no ill-will towards one another. United, they can achieve great things. All should protect themselves from injustice. This is the wisdom of the Isavasya Upanishad.

Moral: All should live together and protect one another.

196. పొంగిపోవడు సుఖములు పొందినపుడు
క్రుంగిపోడు దుఃఖమ్య పైకొన్న యపుడు
భయము, రాగము క్రోధమ్య వదలువాడు
అవనిలోన స్థితప్రజ్ఞదనగబరగు.

- భగవద్గీత సూక్తి

భావం : సుఖాల్ని పొందినపుడు పొంగిపోరాడు. కష్టాలు వచ్చినపుడు క్రుంగిపోరాడు. భయాన్ని, రాగాన్ని, కోపాన్ని వదలిపెట్టాలి. అట్టి గుణాలు కలిగిన వానిని స్థితప్రజ్ఞదంటారు. ఇది భగవద్గీతా వాక్యం.

నీతి : కష్టసుభాలు, కావడి కుండలు. వాటికి ఎవ్వుడూ చలించకూడదు.

Meaning: One who is never overjoyed with the good things in life, never loses heart, when troubles overwhelm him. Fear, attachment and anger are discarded by him. Such a one is called a truly steady man. This is a precept of the Bhagavat Gita.

Moral: Joy and sorrow should never distract a steady, enlightened man.

198. భూమి పేరు వల్ల, పుణ్యక్షేత్రము లాయె
 వెలయ రాళ్ళ వల్ల, వేల్పులాయె
 నీళ్ళ పేరు వల్ల, నిఖిల తీర్థము లాయె,
 విశ్వదాఖీరామ విసురవేమ!

భావం : భూమి యొక్క మహత్త్మం వల్ల పుణ్యక్షేత్రాలకు, రాళ్ళ శిల్ప వైభవం వల్ల విగ్రహ రూపంలో వన్న దేవతామూర్తులకు, నీళ్ళ వల్ల పుణ్యతీర్థాలకు వియవలేర్పడినాయి గాని, వాటికి స్వయంగా వియవలు లేవు.

నీతి : భూమి వల్ల పుణ్యక్షేత్రాలు, రాళ్ళ వల్ల దేవతామూర్తులు, నీళ్ళ వల్ల పుణ్యతీర్థాలు ఏర్పడ్డాయి అంటే మూల పదార్థమే ముఖ్యమని అర్థం.

Meaning: Holy places of pilgrimage are flourishing because of the sanctity and the power of the place, because of the sacred idols of the deities, and the sacred waters of the rivers.

Sacred = holy

Moral: Holy places arose because of the place; sculpted idols of divinities have come from the stones and centres of pilgrimages have arisen along the banks of the rivers. The reason why all these have gained importance has to be understood.

199. నియత తపమును నిందియ నిగ్రహంట
 భూరి విద్యయు శాంతికి కారణములు
 వాని యన్నింటికంటే మేలైన శాంతి
 కారణము లోభ ముడుగుట కౌరవేంధ్ర!

- అంద్రమహారాతం

భావం : నిష్పత్తి తపస్స చేయడం, ఇందియాలను నిగ్రహించడం, ఉన్నత విద్య, శాంతికి కారణాలు. శాంతికి, వాని అన్నింటికంటే మేలైన కారణం లోభాన్ని విసర్జించడం. కాబట్టి శాంతికామకులు, లోభగుణాన్ని వదలుకోవాలి.

నీతి : లోభముంచే శాంతి లభిస్తుంది.

Meaning: Performing penance with great devotion, acquiring perfect control over the senses, and deep learning are all for the peace of mind. Above all it is overcoming selfishness that is a must to have peace. Hence those who desire peace must overcome selfishness and engage themselves in selfless service.

Moral: If selfishness is overcome, one can enjoy peace of mind.

